

> Retouradres Postbus 40225 8004 DE Zwolle

Tennet TSO
T.a.v. mevrouw W. van Dijk
Postbus 718
6800 AS ARNHEM

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Postbus 40225
8004 DE Zwolle
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
ffwet@rvo.nl

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

Kenmerk
FF/75C/2015/0178.toek.js

Bijlagen
3

Datum
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte mevrouw Van Dijk,

Naar aanleiding van uw verzoek van 28 april 2015 en de aanvullingen hierop van 9 september 2015 en 19 oktober 2015, geregistreerd onder aanvraagnummer 5190015415522, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Ik verleen u ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten van de buizerd en de rugstreeppad.

Procedure

In artikel 20a, eerste lid, van de Elektriciteitswet 1998 is bepaald dat op de besluitvorming voor dit project de rijkscoördinatieregeling als bedoeld in artikel 3.35 van de Wet ruimtelijke ordening van toepassing is. Dat wil in dit geval zeggen dat de besluiten die nodig zijn voor de hoogspanningsverbinding Zuid-West 380 kV west (Borssele-Rilland) gezamenlijk worden voorbereid, waarbij deze procedure wordt gecoördineerd door de minister van Economische Zaken (EZ). Daarbij doorlopen de besluiten, op grond van artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro, de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht met toepassing van de bijzondere regels in artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro.

Dit besluit is één van de besluiten die nodig zijn voor hoogspanningsverbinding Zuid-West 380 kV west. Daarom is ook op dit besluit de rijkscoördinatieregeling van toepassing.

De minister van EZ heeft een gecoördineerde voorbereiding van de besluiten voor hoogspanningsverbinding Zuid-West 380 kV west bevorderd. Onderhavig besluit is samen met het inpassingsplan en de andere besluiten als volgt voorbereid:

- Op 3 maart 2016 is een kennisgeving met betrekking tot het ontwerp gepubliceerd in de Staatscourant; kennisgeving heeft ook plaatsgevonden in enkele huis-aan-huisbladen en regionale dagbladen;
- op 3 maart 2016 is door de minister van EZ een ontwerp van het besluit aan Tennet TSO B.V. gezonden;

- het ontwerp van het besluit heeft van 4 maart tot en met 14 april 2016 ter inzage gelegen bij gemeente Kapelle, Kerkplein 1, Kapelle;
- er zijn twee informatieavonden georganiseerd, op 22 en 29 maart 2016, waarbij de mogelijkheid werd geboden mondeling zienswijze naar voren te brengen.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

Op grond van artikel 3.32 in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wet ruimtelijke ordening worden dit besluit en de andere besluiten gelijktijdig door de minister van EZ bekendgemaakt. Tevens doet de minister van EZ daarvan mededeling in de Staatscourant, enkele huis-aan-huisbladen en regionale dagbladen en langs elektronische weg. Eerdere insprekers en grondeigenaren en beperkt gerechtigden op die gronden worden persoonlijk geïnformeerd.

Behandeling zienswijzen

Naar aanleiding van de publicatie van de kennisgeving en de terinzagelegging van de ontwerpbesluiten voor Zuid-West 380 kV west zijn zienswijzen over de ontwerpbesluiten naar voren gebracht. Zie de antwoordnota zienswijzen voor een overzicht van de behandeling van de zienswijzen. In de antwoordnota vindt u ook de reacties op de inhoudelijke punten uit de zienswijzen die niet specifiek zijn, respectievelijk over alle ontwerpbesluiten gaan.

Tegen het ontwerp van dit besluit zijn zienswijzen ingediend. In de genoemde antwoordnota vindt u de inhoudelijke reacties op de zienswijzen voor zover deze niet zijn opgenomen in het besluit zelf.

De antwoordnota maakt, voor zover de zienswijzen zich richten tegen het ontwerp van onderhavig besluit, onderdeel uit van het besluit. In de antwoordnota is aangegeven of de zienswijzen aanleiding geven om het onderhavige besluit aan te passen.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project 'Hoogspanningsverbinding 380kV Borssele-Rilland (Zuid-West 380kV West)', gelegen in de gemeenten Borssele, Kapelle en Reimerswaal. Het project betreft de aanleg van een nieuwe hoogspanningsverbinding. Hierbij worden langs het tracé Borssele – Rilland enerzijds nieuwe masten geplaatst en ontstaan er nieuwe lijnvakken. Anderzijds worden bestaande masten vervangen of verwijderd en worden er jukken geplaatst. De werkzaamheden bestaan naast bouwwerkzaamheden uit graaf-, kap-, en dempingswerkzaamheden.

Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de buizerd (*Buteo buteo*), steenuil (*Anthene noctua*) en de rugstreeppad (*Bufo calamita*), voor de periode van 3 oktober 2016 tot en met 1 oktober 2019.

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De buizerd en de steenuil zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. Voor vogels is alleen

ontheffing nodig indien het nest valt onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hieronder zal dit nader worden toegelicht.

De rugstreeppad is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet en is tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

Verbodsbepalingen

Op grond van artikel 11 van de Flora- en faunawet is verboden om beschermde inheemse diersoorten nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

Functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de steenuil

De verbodsbepalingen worden enkel overtreden als de door dit artikel beschermde voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen hun specifieke functie niet meer naar behoren kunnen vervullen. De functionaliteit van deze beschermde voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen gaat dan door het uitvoeren van de werkzaamheden achteruit of wordt (volledig) aangetast. De voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen kunnen hierdoor niet meer dezelfde functie aan de beschermde diersoorten bieden als voorheen. Onder bepaalde omstandigheden kan het zelfs zo zijn dat aantasting van een - op zich zelf niet beschermd - gebied deze functionaliteit van de beschermde voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats aantast en derhalve leidt tot overtreding van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlieders betreft, het grootbrengen van de jongen. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder nest ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Daartoe zijn alle activiteiten begrepen die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Nesten van de steenuil vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd.

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

De steenuil is in het plangebied aangetroffen. Langs het tracé zijn verschillende steenuilterritoria aangetroffen. De meeste territoria liggen echter niet binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Eén territorium ligt echter binnen 200 meter verstoringsafstand van een nieuw te plaatsen mast (1011).

De nestkast ligt hierbij op ongeveer 100 meter afstand van het bouwterrein van de nieuw te plaatsen mast. Het bouwterrein vormt voor de steenuil weinig geschikt foerageergebied omdat het bestaat uit intensief gebruikt grasland. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de steenuil worden beschadigd, vernield en verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in de notitie met nummer 2015 van 9 september 2015. De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende.

Het nest van de steenuil blijft behouden; de werkzaamheden vinden op ruime afstand van het nest plaats waardoor het beschadigen, vernielen of verstoren van de nestlocatie voorkomen wordt. Het plangebied vormt daarnaast geen geschikt foerageergebied voor de steenuil. Om de functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de steenuil te waarborgen, stelt u niettemin maatregelen voor zoals beschreven in de notitie 2015 van 9 september 2015. Deze maatregelen zijn in de ontheffing opgenomen onder 'Zorgplicht'. Door het uitvoeren van bovenstaande maatregelen wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

Conclusie steenuil

Dit houdt in dat het toegestaan is bovenstaande werkzaamheden zonder ontheffing uit te voeren, mits de in dit besluit genoemde maatregelen worden uitgevoerd. Dit besluit geldt slechts voor de hierboven genoemde soort en beschreven verboden handelingen. Dit besluit geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in dit besluit zelf niet anders is aangegeven. U dient direct contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als beoordeeld bij dit besluit noodzakelijk zijn. Als u de maatregelen zoals genoemd in dit besluit niet uitvoert, heeft u (mogelijk) toch ontheffing van de Flora- en faunawet nodig.

Als u toch een ontheffing nodig heeft voor een vogelsoort dient u voor het verkrijgen van deze ontheffing voor het project een belang, genoemd in de Vogelrichtlijn, aan te tonen. Indien dit belang niet kan worden aangetoond, wordt

de aanvraag afgewezen en mag u het project niet uitvoeren. De belangen genoemd in de Vogelrichtlijn zijn:

- de bescherming van flora en fauna.
- de veiligheid van het luchtverkeer.
- de volksgezondheid of openbare veiligheid.

Daarnaast wijs ik u erop dat als u afwijkt van de maatregelen zoals genoemd in dit besluit, zonder ontheffing of goedkeuring aan te vragen, u zeer waarschijnlijk in overtreding bent van de Flora- en faunawet.

Ik kan dan door bestuursrechtelijke dwang toe te passen de strijdige situatie alsnog beëindigen. Dat kan betekenen dat een last onder dwangsom wordt opgelegd, of dat bestuursdwang wordt toegepast. Ook kunnen strafrechtelijke sancties worden opgelegd. Dit kan in uw geval betekenen dat de werkzaamheden ten behoeve van bovengenoemd project geheel of gedeeltelijk worden stilgelegd totdat weer wordt voldaan aan het bij of krachtens de Flora- en faunawet bepaalde.

Instandhouding van de soorten

Buizerd

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlieders betreft, het grootbrengen van de jongen. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder nest ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Daartoe zijn alle activiteiten begrepen die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Nesten van de buizerd vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd. Derhalve is, bij overtreding van de verbodsbepalingen, ontheffing nodig van artikel 11 van de Flora- en faunawet met betrekking tot de vaste rust- of verblijfplaatsen van deze soorten.

De buizerd is in het plangebied aangetroffen. Er zijn twee buizerdnesten aanwezig in het plangebied. Eén nest bevindt zich in een mast (22N) die vervangen wordt, het nest verdwijnt hierbij. Het andere buizerdnest ligt op 30 tot 35 meter afstand van een nieuw te bouwen mast (1050A), het nest wordt behouden maar de werkzaamheden vinden binnen de verstoringafstand van het nest plaats.

De rand van de werklocatie, benodigd om de mast te kunnen bouwen, ligt hierbij ongeveer 6 meter van het nest vandaan. Rond het nest ligt het foerageergebied van de buizerd, beide werklocaties bevinden zich dan ook binnen het foerageergebied van de buizerd. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd worden beschadigd, vernield en verstoord.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in onderdeel "P" van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Hoogspanningsverbinding Zuid-West 380 kV – West Tracé Borssele - Rilland' van 23 oktober 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende.

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

Het nest nabij het bouwterrein, voor de mast met nummer 1050A, is gelegen in het bos. Het nest wordt door de werkzaamheden niet beschadigd of vernield. Echter, doordat de werkzaamheden op korte afstand van het nest plaats vinden is er sprake van verstoring. Deze verstoring kan er toe bijdragen dat de buizerd één broedseizoen geen gebruik kan maken van dit nest. U biedt in de directe omgeving twee alternatieve (kunst) nesten aan, waar de buizerd ten tijde van de werkzaamheden gebruik van kan maken. Het nest in de mast met nummer 22N verdwijnt bij de voorgenomen werkzaamheden. Ook hier is er in de directe omgeving geen geschikt alternatief voorhanden voor de buizerd en biedt u derhalve twee alternatieve (kunst) nesten aan. Voor de alternatieve (kunst) nesten geldt dat het op voorhand onzeker is of dit alternatief ook daadwerkelijk gevonden en in gebruik genomen wordt door de buizerd. Het effect van de werkzaamheden op het foerageergebied van de buizerd is zeer beperkt. Er is sprake van tijdelijk verlies van niet essentieel foerageergebied. Bovendien biedt de omgeving van de individuele werklocaties voldoende alternatief foerageergebied.

Met inachtneming van de door u voorgestelde maatregelen zorgt u vooraf voor voldoende alternatief dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats voor de aanwezige populatie van de buizerd. Het is echter onzeker of de geboden alternatieve verblijfplaatsen ook gevonden en in gebruik genomen worden door de buizerd. Op voorhand kan dan ook niet gesteld worden dat de functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats gegarandeerd wordt.

Het aantal buizerds is in de laatste decennia sterk toegenomen. In de afgelopen tien jaar is er sprake geweest van een landelijke toename van 3 tot 5% per jaar van de buizerd als broedvogel. Ook in Zeeland is er nog steeds sprake van een lichte toename, vooral in open akkerbouwgebieden. De gunstige staat van instandhouding van de buizerd komt dan ook niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen.

Rugstreepad

De rugstreepad is in het plangebied aangetroffen. In het natuurgebied 't Sloe is de rugstreepad aangetroffen. In een poel in het noordelijke gedeelte vindt jaarlijks voortplanting plaats. Het is aannemelijk dat de hoofdkreek van het plangebied te visrijk is om als voortplantingsplaats dienst te kunnen doen. Voortplanting kan mogelijk wel plaats vinden in de visarme delen van de kreek die tijdelijk overstromen in geval van hoog water. Overwintering vindt waarschijnlijk plaats in het talud van de dijk ten westen van het plangebied. Het overige

gedeelte van het plangebied vormt landhabitat voor de rugstreeppad. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de rugstreeppad worden beschadigd, vernield en verstoord.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in onderdeel "P" van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Hoogspanningsverbinding Zuid-West 380 kV – West Tracé Borssele - Rilland' van 23 oktober 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn voldoende. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende.

**Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522**

In het gebied 't Sloe worden 4 nieuwe masten gebouwd in het land- en voortplantingshabitat van de rugstreeppad. De voortplantingslocatie in het noordelijke deel, waar exemplaren van de rugstreeppad zijn waargenomen, wordt niet aangetast. Door het inrichten van de bouwterreinen voor de plaatsing van de masten gaan mogelijke voortplantingslocaties verloren in de hoofdkreek. De hoofdkreek zal deels gebruikt worden als bouwterrein, maar een deel van deze kreek blijft wel behouden als mogelijk voortplantingswater. Daarnaast wordt een deel van de landhabitat aangetast. Deze aantasting is hooguit één kwart van het totale aanbod aan landhabitat. De vermoedelijke overwinteringslocatie aan de dijk wordt niet vergraven.

Getracht wordt om de werkzaamheden zoveel mogelijk buiten de voortplantingsperiode van de rugstreeppad uit te voeren.

Indien toch werkzaamheden nodig zijn in het voortplantingswater tijdens de voortplantingsperiode, dan wordt voorafgaand alternatief voortplantingswater aangelegd in de vorm van betonnen bakken waar water inzit. Na aanleg, kan de rugstreeppad op korte termijn al gebruik maken van deze maatregel. Deze maatregel is eerder met succes toegepast en kan dan ook beschouwd worden als een functionele maatregel. Echter zal hierbij een deel van het voortplantingswater en het landhabitat tijdelijk ongeschikt raken.

Tijdens de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van de rugstreeppad door het plaatsen van amfibiewerende schermen op bouwterreinen en langs veel gebruikte bouwwegen. Na de bouwwerkzaamheden kan het terrein weer kaal opgeleverd worden, een geschikte habitat voor de rugstreeppad. Daarnaast is geschikt, alternatief leefgebied aanwezig rondom de poel in het noordelijke deel van het plangebied.

Er is sprake van een kwalitatieve en kwantitatieve afname van het leefgebied, wat voorafgaand aan de werkzaamheden niet gemitigeerd wordt.

Omdat voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de rugstreeppad worden aangetast, is er sprake van het beschadigen en vernielen van deze verblijfplaatsen. Omdat de soort moet uitwijken, is er ook sprake van het verstoren van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen. Vooraf zorgt u dan ook niet voor voldoende alternatief dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats voor de aanwezige populatie van de rugstreeppad. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats blijft daarmee niet gegarandeerd.

De gunstige staat van instandhouding van de rugstreeppad komt, mede door de getroffen maatregelen, niet in het geding.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van de belangen: 'de volksgezondheid of openbare veiligheid' en 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'.

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

Voor vogels kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Vogelrichtlijn. Het door u aangedragen belang 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' is niet genoemd in de Vogelrichtlijn.

De activiteiten van TenneT TSO zijn van groot economisch belang voor Nederland als geheel. Zonder deze activiteiten is de kans reëel dat niet in alle situaties de leveringszekerheid van elektrische energie kan worden gegarandeerd. De distributie van elektriciteit is in Nederland een cruciale factor voor zowel de economie als de volksgezondheid en de openbare veiligheid. De elektriciteitsvoorziening is in het rijksbeleid gelabeld als een vitale infrastructuur. Het stipt functioneren van deze infrastructuur is voor het Rijk een topprioriteit. Met de werkzaamheden van TenneT TSO is dan ook niet alleen op dwingende wijze een groot en openbaar belang gemoeid, maar tevens het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid.

In het derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEV III) is Borssele opnieuw aangewezen als één van de locaties voor grootschalige elektriciteitsopwekking in Nederland. Voor producenten van elektriciteit is Borssele een aantrekkelijke locatie vanwege beschikbare ruimte, aanwezigheid van voldoende koelwater (ook 's zomers geen beperkingen) en de toevoer van brandstof (zoals kolen, biomassa en aardgas), onder meer via de haven van Vlissingen.

In de provincie Zeeland wordt al jaren aanmerkelijk meer elektriciteit geproduceerd dan er ter plaatse wordt verbruikt. Het overschot aan elektriciteit wordt via het hoogspanningsnet getransporteerd naar het achterland. Met de komst van de gasgestookte Sloe-centrale in 2008 en als gevolg van het wegvallen van grootverbruikers van elektriciteit, zoals de aluminiumsmelter Zalco en fosforfabriek Thermphos, wordt de huidige transportcapaciteit vanuit Borssele volledig benut voor de afvoer naar het achterland.

Dit heeft tot gevolg dat:

- er geen aansluitcapaciteit meer beschikbaar is voor nieuwe grootschalige conventionele opwekking (inclusief nucleair). Dit geldt niet alleen in Borssele maar voor heel Zeeland, inclusief Zeeuws-Vlaanderen (met het industriegebied in Terneuzen).
- er geen aansluitcapaciteit beschikbaar is voor grootschalige offshore windenergie en de aansluiting van windenergie op land ook vroegtijdig beperkingen zal ondervinden.

- er geen onderhoud meer kan worden uitgevoerd aan de hoogspanningsverbindingen vanuit Borssele, zonder aanmerkelijke productiebeperkingen op te leggen. (Afstemming van gelijktijdig onderhoud aan productie-eenheden en hoogspanningsnet is niet meer mogelijk zonder economische gevolgen). De huidige maximale belasting van het huidige net in Zuidwest geeft bovendien risico's bij het transport van elektriciteit op momenten van onderhoud.
- er niet meer voldaan kan worden aan de ontwerpcriteria uit de Netcode.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

Als gevolg van het overschot aan elektriciteitsproductie in Zeeland wordt ook het Brabantse 150 kV-net belast met stromen naar het achterland. Hierdoor ontstaan knelpunten in dit netdeel. Deze knelpunten zouden kunnen worden opgelost door de aanleg van meer verbindingen in het 150 kV-net in Brabant of door de 150 kV-koppeling tussen Zeeland en Brabant te verbreken. De energiestroom wordt hiermee gedwongen via het 380 kV-net te lopen. Dit is alleen mogelijk met uitbreiding van de transportcapaciteit in het 380 kV-net en een extra aankoppeling van het 150 kV-net op het 380 kV-net in Tilburg.

In het Energieakkoord 2013 (Sociaal-Economische Raad, september 2013) is de sluiting voorzien van de kolengestookte productie-eenheid in Borssele. Het wegvallen van deze productie maakt door de beperkte omvang geen wezenlijk verschil voor de Nut en Noodzaak van de nieuwe 380 kV-verbinding.

In het Energieakkoord zijn ook afspraken gemaakt voor de ontwikkeling van offshore windenergie (4.500 MW). In de 'Visie 2030' van TenneT is hierop geanticipeerd door Borssele te beschouwen als één van de aanlandingslocaties voor offshore windenergie en uitbreiding van transportcapaciteit vanuit Borssele naar de landelijke 380 kV-ring.

Het doel van de nieuwe 380 kV-verbinding en het 380/150 kV-transformatorstation in Tilburg is de geschetste knelpunten te voorkomen.

Met de nieuwe verbinding wordt voorzien in:

- voldoende toekomstvast transportcapaciteit om elektriciteit die in Zeeland wordt opgewekt te transporteren naar het achterland (conform geprognosticeerde productie in KCD2013).
- een toekomstige ontsluiting van de door de Rijksoverheid voorziene grootschalige onshore en offshore voorziene windproductielocaties.
- het vermijden van onrendabele investeringen in het Brabantse 150 kV-net.
- extra waarborgen in geval van grootschalige calamiteiten in verbindingen of transformatorstations (onder meer verlaging afhankelijkheid 380 kV-transformatorstation Geertruidenberg).

Door de voorgenomen netuitbreidingen ontstaat een ringvormige structuur die Zeeland verbindt met het landelijke 380 kV-net. Hierdoor ontstaat een robuust net. Met de nieuwe verbinding wordt voldoende transportcapaciteit toegevoegd om de eveneens voor grootschalig productie aangewezen locatie Moerdijk, in de toekomst, in de bestaande 380 kV-verbinding langs Moerdijk op te nemen.

Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat de belangen 'de

volksgezondheid of openbare veiligheid' en 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' voldoende onderbouwd zijn om de negatieve effecten op de buizerd en de rugstreep, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, te rechtvaardigen.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

Andere bevredigende oplossing

Het beginpunt van de hoogspanningsverbinding (punt A) ligt vast in het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEV III) en is het schakelstation Borssele. In SEV III is ook het eindpunt van de nieuwe hoogspanningsverbinding vastgelegd (punt B) (Ministerie van EZ en VROM, 2009b).

De nieuwe hoogspanningsverbinding zal moeten passen binnen het netconcept van TenneT zoals dat is beschreven in het Kwaliteits- en capaciteitsplan 2008-2014. De nieuwe hoogspanningsverbinding moet ook voldoen aan de eisen zoals vastgelegd in de Netcode. Dit betekent dat een nieuwe hoogspanningsverbinding moet voldoen aan de volgende eisen:

- *technische uitvoerbaarheid / realiseerbaarheid*: Voor de nieuwe hoogspanningsverbinding zal in principe gebruik gemaakt worden van bewezen technologieën voor het transport van elektrische energie. De gebruikte technologieën moeten passen binnen het netconcept (wisselstroom) dat in Nederland (en West-Europa) wordt toegepast.
- *betrouwbaarheid / leveringszekerheid*: De betrouwbaarheid van de elektriciteitsvoorziening in Nederland staat op een hoog niveau. Uitbreiding van het hoogspanningsnet moet leiden tot een netwerk met tenminste een gelijkwaardige betrouwbaarheid in vergelijking met het huidige niveau.
- *efficiency van het net*: Voor een nieuwe hoogspanningsverbinding is het volgende van belang: grootschalige productielocaties moeten liefst zo direct mogelijk op de landelijke 380 kV-ring worden aangesloten. Daarnaast is relevant dat het opgewekt vermogen op de productielocaties liefst zo direct mogelijk wordt afgevoerd naar de regio waar het verbruik plaats vindt, in dit geval de regio zuidoost-Nederland (omgeving Eindhoven-Tilburg). De afstand tussen productie en verbruik moet bij voorkeur zo kort mogelijk zijn omdat dit het minste verlies van vermogen betekent.
- *transportcapaciteit en toekomstvastheid*: Voor de verdere ontsluiting van Borssele is het noodzakelijk een n-1 veilige hoogspanningsverbinding gedurende onderhoud te verkrijgen. Dit betekent dat tijdens onderhoud van een hoogspanningsverbinding er nog één andere hoogspanningsverbinding moet kunnen uitvallen zonder dat dit effect heeft op de levering van elektriciteit. Hierbij moet rekening gehouden worden met een toename aan productievermogen van tenminste 2800 MW (periode tot 2016) voor de productielocatie Borssele. Dit productievermogen moet vanuit Borssele naar de landelijke 380 kV-ring getransporteerd kunnen worden.

Vijf alternatieven

Voor de ontsluiting van Borssele naar de landelijke 380 kV ring zijn een vijftal alternatieven onderzocht;

- Borssele naar station Geertruidenberg;

- Borssele naar nieuw station bij Tilburg;
- Borssele naar de hoogspanningsverbinding tussen Maasvlakte en Crayestein;
- Borssele via een zee kabel naar Maasvlakte;
- Borssele via België naar ring.

De vijf alternatieven zijn op bovenstaande aspecten onderzocht.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

**Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522**

Borssele naar de hoogspanningsverbinding tussen Maasvlakte en Crayestein

Deze optie (SEV III, optie 19b) bestaat uit een nieuwe hoogspanningsverbinding vanuit Borssele, die ergens tussen de Maasvlakte en Crayestein wordt gekoppeld aan de bestaande hoogspanningsverbinding. Deze bestaande hoogspanningsverbinding tussen de Maasvlakte en Crayestein is geen onderdeel van de landelijke ring, zodat in dit geval de nieuwe hoogspanningsverbinding niet direct aan de landelijke 380 kV-ring wordt gekoppeld. Ook is de afstand tussen productie (Borssele) en verbruik (voornamelijk in Zuidoost-Nederland) groot. Nettechnisch is dit minder efficiënt dan andere opties.

De Maasvlakte is in SEV III opgenomen als een locatie waar de vestiging van grootschalig productie vermogen mogelijk is. Door deze (toekomstige) ontwikkelingen wordt de afvoercapaciteit van de bestaande hoogspanningsverbinding vanuit de locatie Maasvlakte naar de landelijke ring volledig benut.

Dit betekent dat op de hoogspanningsverbinding Maasvlakte –Crayestein naar de ring geen transport capaciteit meer beschikbaar is voor de afvoer van extra elektrisch vermogen vanuit Borssele. Als de nieuwe hoogspanningsverbinding vanuit Borssele een aansluiting krijgt op de hoogspanningsverbinding Maasvlakte - Crayestein zou vanaf het aansluitpunt de transportcapaciteit van de hoogspanningsverbinding in de richting naar Crayestein moeten worden uitgebreid. Tevens is dan uitbreiding van de transport capaciteit van de hoogspanningsverbinding tussen Crayestein en Krimpen aan de IJssel en een deel van de 380 kV-ring richting Geertruidenberg of Diemen noodzakelijk. Tenslotte is het niet mogelijk om het Hollands Diep bovengronds te passeren omdat dit een doorgaande vaarroute is.

Borssele naar station Geertruidenberg

Vanuit de grootschalige productielocatie Borssele wordt het opgewekte vermogen direct afgevoerd naar de landelijke 380 kV-ring, daarbij is er maar een relatief korte afstand tussen de productie- en de belastingcentra. Dit zijn belangrijke argumenten voor de nettechnische beoordeling van de hoogspanningsverbinding. Wel geldt bij deze optie (SEV III, optie 19a) dat een vergroting van de transportcapaciteit tussen Geertruidenberg en Tilburg nodig is. Deze hoogspanningsverbinding is toekomstvast.

Borssele naar station Tilburg

Ook met deze hoogspanningsverbinding wordt vanuit de grootschalige productielocatie Borssele het opgewekte vermogen direct afgevoerd naar de landelijke 380 kV-ring en de belastingcentra in Zuidoost- Nederland. Deze hoogspanningsverbinding is hiermee een variant op de hiervoor beschreven optie van de hoogspanningsverbinding naar Geertruidenberg.

Deze optie is grotendeels gelijk aan de optie 19a uit SEV III naar Geertruidenberg. Echter, is het eindpunt Tilburg niet opgenomen in SEV III. Het belangrijkste verschil met de optie naar Geertruidenberg is dat vermogen directer afgevoerd wordt naar de belastingscentra rond Tilburg. Dit deel van het afgevoerde vermogen hoeft niet verder over de 380 kV-ring getransporteerd te worden en daarmee is verzwaring van de ring tussen Geertruidenberg en Tilburg minder urgent. Een en ander hangt wel af van waar de koppeling met de ring gemaakt kan worden. Een nieuwe hoogspanningsverbinding van Borssele naar een nieuw hoogspanningsstation Tilburg, dat wordt opgenomen in de landelijke 380 kV-ring en als koppelpunt fungeert naar belastingscentra, sluit ook aan bij het netconcept.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

Borssele via een zee kabel naar Maasvlakte

Net als bij de optie Borssele- hoogspanningsverbinding Maasvlakte-Crayestein kent een hoogspanningsverbinding van Borssele via een zee kabel naar de Maasvlakte een lange afstand tussen productie- en verbruikscentra en wordt niet direct op de landelijke ring aangesloten. Nettechnisch is deze hoogspanningsverbinding dan ook minder efficiënt. Er moet (net als bij de optie Borsselehoogspanningsverbinding Maasvlakte-Crayestein) extra capaciteit op de hoogspanningsverbinding Maasvlakte-Krimpen worden gerealiseerd. De transportcapaciteit van de bestaande hoogspanningsverbinding is te klein om aan de gecombineerde vraag (Borssele en toename van productie op de Maasvlakte) van transport capaciteit vanuit de Maasvlakte te kunnen voldoen. Vanwege de afstand (ongeveer 75 km) is het niet mogelijk om een wisselspanningskabel te gebruiken. Dit is het gevolg van het door de kabel zelf opgenomen vermogen (blindstroomvermogen) om de kabel op spanning te houden.

Hierdoor wordt de nog nuttig te gebruiken transport capaciteit sterk gereduceerd en gaat veel energie verloren. Een zee kabel zou daarom als gelijkstroom moeten worden uitgevoerd. Hiervoor gelden echter ook de nodige nadelen. Een gelijkstroomkabel maakt het nodig de elektrische energie twee keer om te zetten: de wisselstroom uit de centrale moet worden omgezet in gelijkstroom naar de kabel; bij de Maasvlakte moet de gelijkstroom worden teruggezet naar wisselstroom voor het net. Hiervoor zijn converteerstations nodig, die aanzienlijke ruimtelijke consequenties hebben. Deze optie is bovendien energetisch ongunstig omdat er veel energieverlies optreedt door de omzettingen van wissel- naar gelijkstroom en terug. De vereisten die nodig zijn om een zee kabel uit te voeren, maken ten slotte dat deze significant duurder is dan een directe bovengrondse hoogspanningsverbinding via het vaste land naar de landelijke ring.

Borssele via België naar ring

Deze optie bestaat uit een nieuwe 380 kV-hoogspanningsverbinding vanuit Borssele richting België om daar gebruik te maken van het Belgische hoogspanningsnet en vervolgens weer naar de landelijke ring. Hoogspanningsstations in België die bij deze optie in aanmerking komen als koppelpunten zijn de Belgische stations Eeklo Noord of Rodenhuis. Via de bestaande interconnectoren Zandvliet of Maasbracht kan vervolgens weer worden aangesloten op het Nederlandse hoogspanningsnet. Door de verwachte autonome toename van de vraag naar transport over de 380 kV-hoogspanningsverbinding in België, is de verwachting dat ook op het Belgische 380 kV-net niet voldoende capaciteit aanwezig is om het vermogen vanuit Borssele te kunnen transporteren. Deze optie verschuift het probleem van het tekort aan transportcapaciteit voor

een groot deel naar het Belgische net. Ook deze optie betekent een omweg tussen productie (Borssele) en verbruik (Zuidoost-Nederland).

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Op basis van de beoordeling van de beschouwde opties kan geconcludeerd worden dat alleen de hoogspanningsverbindingen Borssele - Geertruidenberg en Borssele - Tilburg realistisch zijn. Deze hoogspanningsverbindingen lossen de in het Kwaliteits- en Capaciteitsplan 2008-2014 gesignaleerde knelpunt op, passen geheel of in belangrijke mate in SEV III en passen in het beeld zoals dat is neergelegd in de Visie 2030: er is een directe koppeling aan de landelijke ring, en de afstand tussen productie in Borssele en verbruik in Zuidoost-Nederland is kort. Bij de optie naar Geertruidenberg is vergroting van de landelijke ring naar de verbruikscentra in het zuidoosten van Nederland nodig.

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

De overige drie opties worden op basis van nettechnische argumenten als niet redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven aangemerkt. De afstand tussen productie en verbruik is bij de drie afgevalen opties (Borssele-Maasvlakte, Borssele-hoogspanningsverbinding Maasvlakte-Crayestein en Borssele via België naar de landelijke ring) substantieel groter dan bij de opties Borssele-Geertruidenberg en Borssele- Tilburg. Bovendien leiden deze drie opties niet tot een directe koppeling aan de landelijk ring en moet de capaciteit van de bestaande hoogspanningsverbindingen naar de ring worden vergroot. De zeekabel Borssele-Maasvlakte kan alleen in gelijkstroom worden uitgevoerd. Dit is technisch gecompliceerd, leidt tot substantieel energieverlies en tot hoge kosten.

Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning (buiten de kwetsbare periode) wordt schade aan de buizerd en de rugstreeppad zoveel mogelijk voorkomen. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Beroep

Belanghebbenden kunnen tegen dit besluit beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, postbus 20019, 2500 EA, Den Haag. De termijn voor het indienen van een beroepschrift bedraagt zes weken en vangt aan met ingang van de dag na die waarop het besluit ter inzage is gelegd. Een belanghebbende die redelijkerwijs niet kan worden verweten dat hij geen zienswijze naar voren heeft gebracht op het ontwerp van het desbetreffende besluit kan ook beroep instellen.

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190015415522

Op dit besluit is de Crisis- en herstelwet van toepassing. Dit betekent dat de belanghebbende in het beroepschrift moet aangeven welke beroepsgronden hij aanvoert tegen het besluit. Na afloop van de termijn van zes weken kunnen geen nieuwe beroepsgronden meer worden aangevoerd. Het wordt aanbevolen in het beroepschrift te vermelden dat de Crisis- en herstelwet van toepassing is

Met vriendelijke groet,

Martijn van Dam
Staatssecretaris van Economische Zaken

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van mevrouw W. van Dijk op 28 april 2015, namens Tennet TSO en de aanvulling hierop van 9 september 2015 en 19 oktober 2015

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:
Naam: Tennet TSO (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Utrechtseweg 310
Postcode en woonplaats: 6812 AR ARNHEM

Ontheffing **5190015415522** voor het tijdvak van: 3 oktober 2016 tot en met 1 oktober 2019

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd (*Buteo buteo*) en de rugstreeppaad (*Bufo calamita*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project 'Hoogspanningsverbinding 380kV Borssele-Rilland (Zuid-West 380kV West)', gelegen in de gemeenten Borssele, Kapelle en Reimerswaal, één en ander zoals is weergegeven in figuur 2.1 van het rapport "Flora- en Faunaonderzoek Hoogspanningsverbinding Zuid-West 380kV West, tracé Borssele-Rilland" van 15 april 2015.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.

---

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuillevreiding tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te zenden.

Specifieke voorschriften

7. U dient, met in achtneming van onderstaande voorschriften, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in "P" van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Hoogspanningsverbinding Zuid-West 380 kV – West Tracé Borssele - Rilland' van 23 oktober 2014.

Zorgplicht

Ik wijs u er op dat u op grond van artikel 2 van de Flora- en faunawet de volgende maatregelen in acht dient te nemen:

8. Om verstoring van de steenuil te voorkomen vinden er rond mast 1011 tijdens het broedseizoen van de steenuil geen werkzaamheden plaats. Het broedseizoen van de steenuil loopt globaal van februari tot met. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige² op het gebied van de steenuil.
9. U dient voor aanvang van de werkzaamheden het gebied 't Sloe te monitoren op het voorkomen van de rugstreeppad .

Overige voorschriften

10. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
11. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.
12. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.

---

² Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of - bescherming.

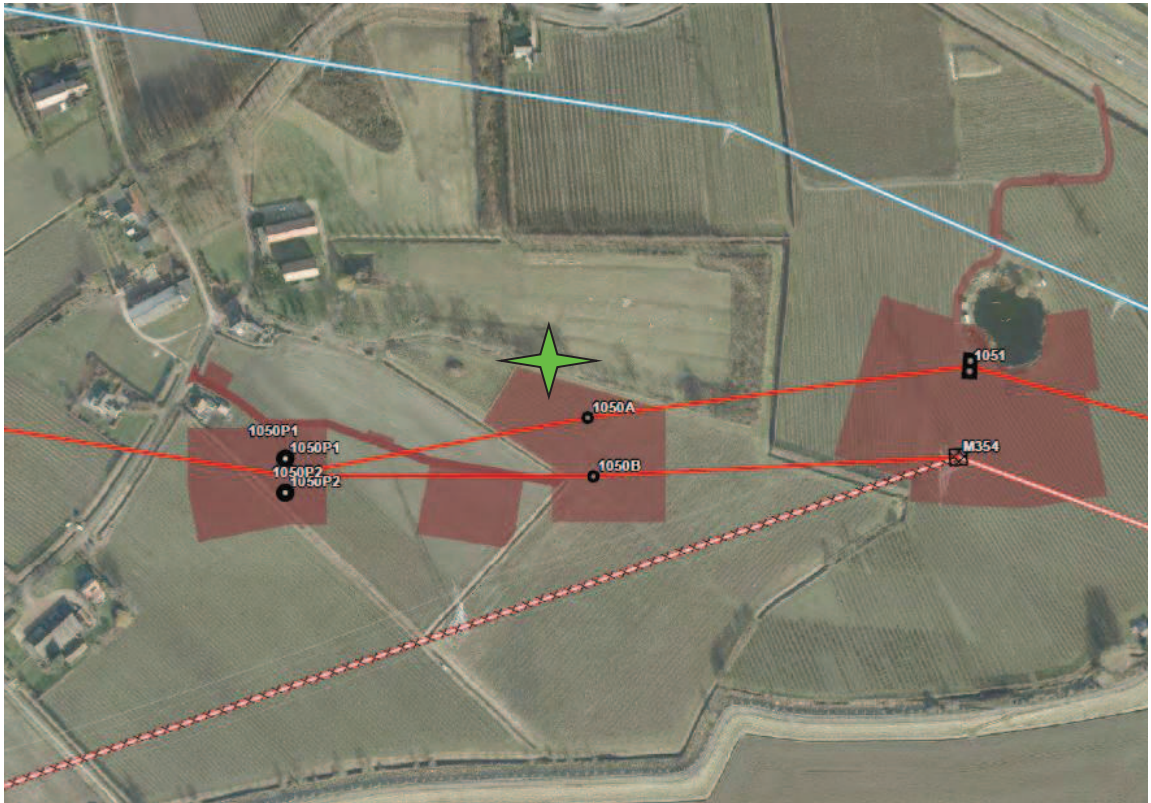

13. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
14. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Postbus 40225, 8004 DE Zwolle.

Den Haag,

Martijn van Dam
Staatssecretaris van Economische Zaken

Figuur 5N. Aangetroffen buizerdnest in het buitengebied van Kapelle.

Figuur 6N. Impressie buizerdnest nabij bouwterrein en mast te Kapelle.

P. Maatregelen om schade aan de soort te voorkomen of te beperken (mitigerende maatregelen)

Rugstreeppad

In het gebied 't Sloe zijn de bouwterreinen van enkele masten geprojecteerd op zowel het landbiotoop als het water(voortplantings)biotoop van de rugstreeppad. De vermoedelijke overwinteringslocatie aan de dijk wordt niet vergraven. Na de bouwwerkzaamheden kan het terrein weer kaal opgeleverd worden, aangezien braakliggend terrein een preferent biotoop is voor de rugstreeppad.

Om te voorkomen dat de rugstreeppadpopulatie in het gebied aangetast wordt als gevolg van de werkzaamheden, zullen de werkzaamheden aan een aantal voorwaarden voldoen. Doordat de werkzaamheden zowel in het land- als in het voortplantingsbiotoop van de rugstreeppad plaatsvinden is

geen sprake van een meest optimale werkperiode. Daarnaast is de planning van de werkzaamheden nog onduidelijk; de insteek is om gedurende het hele jaar te werken.

Om zoveel mogelijk schade aan de soort te voorkomen zullen de onderstaande maatregelen gehanteerd worden. Deze staan hieronder uiteengezet (RVO, 2014b):

- De werkzaamheden zullen indien mogelijk aanvangen in de periode buiten de voortplantingsperiode (dat wil zeggen in de periode oktober tot begin april). Echter, deze periode kan zowel eerder als later beginnen of eindigen afhankelijk van de lokale klimatologische omstandigheden en van de meteorologische omstandigheden voorafgaand en tijdens de werkzaamheden. Een deskundige op het gebied van rugstreeppadden zal bepalen of er sprake is van overwinteringsperiode of niet, zodat werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden. Door te werken buiten de voortplantingsperiode vindt er geen effect plaats op de reproductie van de soort en worden negatieve effecten op de lokale populatie voorkomen. De gunstige staat van de rugstreeppad komt niet in het geding. Door locatiegerichte maatregelen (zie onderstaande maatregelen) te nemen worden effecten op exemplaren in het landbiotoop voor zo ver mogelijk voorkomen en wordt aan de zorgplicht voldaan.
- Voorafgaand aan de werkzaamheden in het landbiotoop van de rugstreeppad worden de verschillende mastlocaties ontoegankelijk gemaakt voor rugstreeppadden. Dit wordt vóór de periode wanneer de soort zich voor de winterrust ingraaft, uitgevoerd (vóór oktober). Dit wordt bijvoorbeeld uitgevoerd door het plaatsen van schermen van hard kunststof van 50 centimeter hoog en minimaal 10 centimeter ingegraven in de grond.
- Vervolgens worden de hierbinnen aanwezige rugstreeppadden afgevangen. De gevangen exemplaren worden zo snel mogelijk naar geschikt habitat aangrenzend aan het oorspronkelijke habitat maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden overgebracht;
- De voorzieningen die getroffen zijn om het gebied ontoegankelijk te maken worden zodanig beheerd dat ze hun functie ten allen tijden kunnen vervullen;
- De effectiviteit van de genomen maatregelen zal worden gemonitord. Met name de volwassen rugstreeppadden hebben een sterke drang om terug te keren naar het gebied.
- De maatregelen worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Dit ecologisch werkprotocol zal op de locatie aanwezig zijn en onder alle betrokken partijen bekend zijn. Werkzaamheden worden aantoonbaar conform dit protocol uitgevoerd;
- De werkzaamheden worden uitgevoerd onder een deskundige op het gebied van de rugstreeppad.

Werken gedurende de voortplantingsperiode

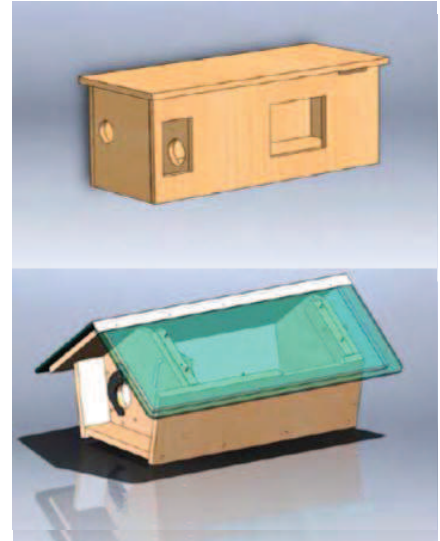
Wanneer de werkzaamheden doorlopen tot in de voortplantingsperiode wordt waar mogelijk het bouwterrein in het water (voortplantingsbiotoop van de rugstreeppad) verwijderd vóór start van de voortplantingsperiode van de soort. Op deze manier wordt voorkomen dat de functie van het voortplantingswater verloren gaat. De herstelde locatie zal door het pionierkarakter van het voortplantingsbiotoop aantrekkelijk zijn voor de soort. In deze periode zal men extra alert zijn dat de soort niet het bouwterrein optrekt (controle schermen).

Indien de werkzaamheden doorlopen tot in de voortplantingsperiode en het bouwterrein nog gesitueerd is (en blijft) op het water, wordt tijdig voorafgaand aan de voortplantingsperiode nieuw leefgebied voor de soort gecreëerd (bijvoorbeeld een ondiepe betonnen bak met water (met flauwe oevers)). Dit nieuwe water zal functioneren als leefgebied zoals deze ter plaatse weggenomen is. Nieuwe wateren kunnen zeer snel, soms al na enkele dagen of weken, worden geaccepteerd.

Steenuil

Door de werkzaamheden aan de nabijgelegen masten kan het steenuilnest mogelijk (tijdelijk) zijn functie verliezen als vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Er mag op geen enkel moment een verslechtering van de functionaliteit van een voortplantingsplaats en/of van een vaste rust- en verblijfplaats optreden, ook niet tijdelijk (RVO, 2014c). De volgende maatregelen worden genomen om mogelijke negatieve effecten op de vaste rust- en verblijfplaats van de soort te voorkomen:

- Er worden minimaal twee nieuwe verblijfplaatsen aangeboden. Deze hebben de vorm van bijvoorbeeld steenuilkasten (Figuur 1P), steenuiltorens en toegangen in gebouwen (bijvoorbeeld schuurtjes). Voor deze verblijfplaatsen geldt dat ze:
  - in de directe omgeving en buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden staan. De precieze locatie wordt in overleg met de lokale steenuilengroep afgestemd.
  - op een voor de steenuil geschikte wijze en plek worden opgehangen. In de omgeving van de nieuwe nestplaats zal continu voldoende dekking en voldoende voedsel (continu) aanwezig zijn.
  - minimaal drie maanden voor de start van de werkzaamheden, en bij voorkeur al in de periode september tot december, aanwezig zijn, om de vogels te laten wennen aan de nieuwe voorzieningen.
  - Het beheer van de nieuwe voorzieningen moet duurzaam geregeld zijn.

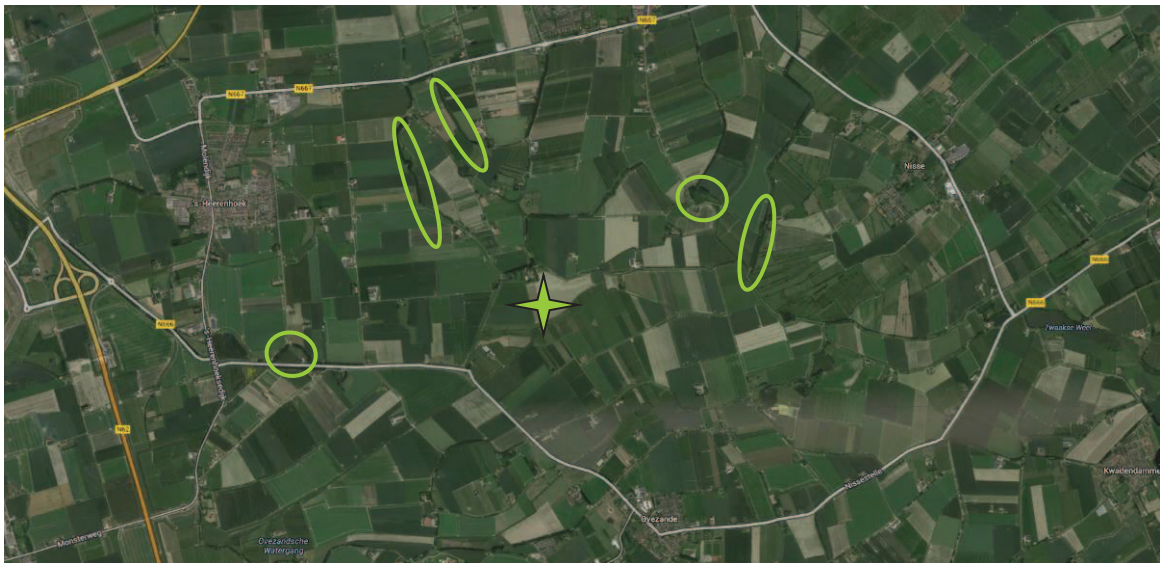
Figuur 1P. Twee voorbeelden van steenuilkasten. Bij de onderste heeft de steenmarter geen toegang tot de broedruimte. Zie www.steenuil.nl voor bouw instructies (RVO, 2014c).

- Het aanbieden van alternatieve nestkasten kan in samenspraak met de Stichting Landschapsbeheer Zeeland gedaan worden.
- De maatregelen zoals het aanbieden van nieuwe nestplaatsen wordt onder begeleiding van een deskundige op het gebied van steenuilen uitgevoerd.
- De aanvoer van machines/materiaal wordt van de noordzijde (via West Langeweg) aangevoerd. Daarnaast zal het bouwvlak niet nabij de huidige (en toekomstige) verblijfplaats ontsloten worden.
- Het werkverkeer over transportroutes die gelegen zijn binnen een straal van 200 meter van het steenuilterritorium zullen zowel overdag als 's nachts niet harder dan 30 kilometer per uur rijden.
- De effectiviteit van de genomen maatregelen wordt gemonitord.

Buizerd

De soortenstandaard geeft aan dat, waar mogelijk, maatregelen genomen moeten worden om de functionaliteit en gunstige staat van instandhouding te waarborgen en maatregelen om invulling te geven aan de zorgplicht. De gunstige staat van instandhouding is hiervoor reeds aan bod geweest en komt niet in het geding als gevolg van de werkzaamheden. De instandhouding van de buizerd is gewaarborgd.

Het leefgebied van de buizerd beslaat doorgaans 100 - 400 ha. De buizerd is een flexibele soort en is goed in staat om een nieuw nest te bouwen of een ander bestaand nest in gebruik te nemen. Uit de omgevingscheck in de omgeving van het mogelijk te verstoren buizerdnest in het buitengebied van Kapelle is gebleken dat in de omgeving van het nest geen optimaal biotoop voor de buizerd aanwezig is om een nieuw nest te bouwen. Tijdens de omgevingscheck van het te verwijderen buizerdnest (Heinkenszand) is gebleken dat in de omgeving van de nestplaats wel suboptimale biotopen aanwezig zijn in de vorm van een aantal bomen(lanen). In Figuur 2P zijn deze locaties op kaart aangegeven.

Figuur 2P. Globale ligging van voor buizerd geschikt nestlocaties in de omgeving van de huidige nestlocatie (groene ster) Heinkensand.

Extra maatregelen die invulling geven aan het waarborgen van de functionaliteit en de zorgplicht zijn van toepassing op dit project. Het gaat hierbij om maatregelen die in alle redelijkheid genomen kunnen worden om verstoring, het doden en verwonden van buizerds te voorkomen.

Het gaat hierbij om de volgende maatregelen:

- Als alternatief op het zelf laten bouwen van een nest worden kunstnesten aangeboden. Uit recente waarnemingen blijkt deze methode succesvol kan zijn². Door deze maatregel toe te passen, wordt de kans vergoed dat de buizerd een geschikte, alternatieve verblijfplaats vindt. Het kunstnest wordt geplaatst in de nieuw te realiseren mast en/of in de masten daar direct omheen. Doordat het dezelfde locatie betreft kan dit een geschikte vaste rust- en verblijfplaats vormen voor de buizerd.
- Principieel moet gewerkt worden buiten de kwetsbare periode van de voortplanting. In de regel loopt deze van maart tot en met juli (deze kan echter langer of korter zijn afhankelijk van klimatologische omstandigheden). Daarnaast dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van takkelingen (jongen die reeds uitgevlogen zijn maar nog wel afhankelijk van de ouders) in de omgeving van het nest. Deze jonge vogels kunnen tot in september aanwezig zijn;
- Maatregelen worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de buizerd.

Gezien de wens van TenneT om jaarrond te kunnen werken, wordt het te verwijderen buizerdnest (Heinkensand) vóór start van het broedseizoen verwijderd (dat wil zeggen vóór februari) om te voorkomen dat de soort ter plaatse tot broeden komt.

Q. Maatregelen om onvermijdelijke schade aan de soort te herstellen (compenserende maatregelen)

Compensatie wordt niet nodig geacht, omdat met de beoogde mitigerende maatregelen de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten gewaarborgd wordt.

² www.noord-holland.nl. Natuurcompensatie N197 succesvol

Memo

memonummer 2015
datum 9 september 2015
aan Wenda van Dijk Symen Veldhuis
van Michel Braad
kopie
project Hoogspanningsverbinding Zuid-West 380 kV - West Tracé Borssele - Rilland
projectnr. 266319
betreft Vragen RVO

In de onderstaande tekst wordt op de vragen (mail d.d. 27 juli 2015) van RVO gereageerd.

1. Men wil tijdens broedseizoen van de steenuil doorwerken, zodat verstoring van het broeden kan optreden. Het verstoren van broedende vogels, dus ook van steenuilen, is niet toegestaan en dient voorkomen te worden. Verzocht wordt dan ook de planning aan te passen, zodat er geen verstoring tijdens het broeden van de steenuil meer optreedt.

Nabij mast 1011 bevindt zich een vaste rust- en verblijfplaats van de steenuil. Door het voornemen om door te werken tijdens het broedseizoen bestaat de kans op verstoring van deze (jaarrond beschermde) broedplaats. TenneT heeft aangegeven de planning te willen aanpassen nabij mast 1011. Er vinden geen werkzaamheden meer plaats rond mast 1011 tijdens het broedseizoen (februari – mei) van de steenuil. De steenuil is een standvogel en heeft een relatief klein territorium. Het activiteitengebied beslaat slechts enkele honderden meters rondom de nestlocatie. Het niet werken rond mast 1011 tijdens het broedseizoen volstaat om verstoring te voorkomen.

2. De te nemen mitigerende maatregelen voor de steenuil zijn nog niet voldoende uitgewerkt. U dient aan te geven waar en wanneer de steenuilkasten opgehangen gaan worden.

Aangezien door de bovenstaande planningswijziging nabij mast 1011 geen verstoring meer optreedt van de nestlocatie steenuil, zijn de mitigerende maatregelen niet meer van toepassen.

3. De te nemen mitigerende maatregelen voor de buizerd zijn nog niet voldoende uitgewerkt. U dient aan te geven waar en wanneer de kunstnesten opgehangen gaan worden.

Er worden twee kunstnesten (vogelbescherming.be) aangeschaft en geplaatst in de omgeving van Kapelle om het wegvallen van het buizerdnest te mitigeren. De kunstnesten worden in de periode 2016 - 2017 geplaatst ruim voorafgaand aan de kap van de bomen.

<http://winkel.vogelbescherming.be/category/catalogus/roofvogels?q=category/catalogus/roofvogels>.

4. U gaat bouwwegen aanleggen in leefgebied van de rugstreeppad. Hoe wordt voorkomen dat verkeerslachtoffers onder rugstreeppadden optreden, indien er veelvuldig over werkpaden gereden moet worden. Welke maatregelen worden dan getroffen om het doden en verwonden van aanwezige exemplaren van de rugstreeppadden te voorkomen?

Zoals beschreven in het Activiteitenplan onder P. worden diverse maatregelen genomen om effecten op rugstreeppadden te voorkomen. Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de verschillende mastlocaties (vier) ontoegankelijk gemaakt voor de rugstreeppad door het plaatsen van een (amfibie werende) schermen. Om mogelijke verkeerslachtoffers onder rugstreeppadden op de bouwwegen die veelvuldig worden gebruikt te voorkomen worden deze (mitigerende) maatregelen uitgebreid. Op plaatsen waar veelvuldig over de bouwwegen wordt gereden worden de bouwwegen ontoegankelijk gemaakt door het plaatsen van schermen (hard kunststof van 50 centimeter hoog en minimaal 10 centimeter ingraven). De minder gebruikte bouwwegen behoeven geen schermen. De rugstreeppad is met name in de nacht actief en de werkzaamheden (o.a. rijden op bouwwegen) vindt alleen overdag plaats. Negatieve effecten op deze locaties zijn uitgesloten.